

## **Oponentský posudek diplomové práce Adély Magdalény Göttlichové *Způsoby komunikace ve vybraných dílech současné české prózy***

ÚČLK FF UK v Praze, studijní obor: Učitelství českého jazyka a literatury pro střední školy

### **Cíl práce, její účel a směřování**

Předložená práce se koncentruje na zajímavé a nosné téma, které slibuje, že by mohlo nabídnout i nějaké obecnější závěry, rozvíjející povědomí o tematice soudobé české prózy. Problematická komunikace, jež je tímto tématem, je v práci prezentována z hlediska „teorie“ a poté je sledována z hlediska tematizace ve vybraných prózách. Prozkoumání této tematiky lze jistě chápat jako dostatečný účel, byť jistou otázkou vzbuzuje kritérium výběru: Téma komunikace totiž lze vztáhnout k jakémukoli vyprávění a i když jím v užším slova smyslu budeme rozumět téma problematické komunikace postav uvnitř světa příběhu, týká se opět téměř všech próz, neboť příběhy se píšou vesměs o tom, že někdo se ocitá v problémech a tyto problémy tedy explicitně či implicitně komunikuje (či mezi postavami vystupují, byť se jim komunikace vyhýbá). O tom, že kritérium výběru představuje problém, který práce nepřilíží reflektuje, svědčí myslím fakt, že když si pro rozbor autorka vybere povídkovou sbírku, najde dané téma ve všech povídkách dané sbírky; lze tudíž vyvozovat, že kdyby si vybrala jakoukoli prózu, dané téma by tam v nějaké podobě taky našla. Jinak řečeno: Kdyby byla komunikace mezi postavami funkční, nebylo by (s výjimkou akční, dobrodružné literatury) o čem vyprávět a psát. Z tohoto úhlu pohledu by pak jako prózy explicitně tematizující problematickou komunikaci šlo zřetelně vyčlenit snad jen tu složku próz, kde nastává technický komunikační problém: absence společného jazyka či absence média, jímž lze při odloučenosti komunikovat na dálku, případně absence komunikačního nástroje (*Smrtholka* Lucie Faulerové). Autorka tento problém řeší prostřednictvím aplikace psychologických klasifikací, především Vybíralova pojetí „zdravé“ a „nezdravé“ komunikace. Nakolik je funkční takovéto členění do literárních světů vnést, je otázkou, což práci přináší určitou „výzkumnou nejistotu“ a napětí.

### **Metodologie a práce s odbornou literaturou**

Práce se opírá o širokou škálu odborné literatury, a to jak té, kterou lze k danému tématu očekávat (práce Aleny Macurové či Lubomíra Doležela), tak i té, kde je souvislost s tématem diplomové práce provázána méně přímočaře (Kotenovy dvě monografie). Toto literárněvědné či stylistické chápání pak výklad provazuje s již zmíněnou literaturou psychologickou; někdy se výsledné propojení projevuje jako kompatibilní, jindy zůstává zjevná heterogenost, tedy vědomí, že každá z vědních oblastí pracuje se zcela různými předpoklady a účely, a proto vyznívá aplikace psychologických přístupů na literární díla jen jako ilustrace obecně platného pravidla, které našlo uplatnění i v daném příběhu – tedy že se diagnostika neprovádí na reálných, ale fiktivních bytostech. V těchto pasážích se pak práce stává velmi plochou a statickou, protože dohledané „ukázky“ z románů jen ilustrují přednastavené psychologické kategorie typu vědomého lhaní, manipulace, mlčení apod.

### **Styl a prezentace**

Četbu práce trochu ruší poněkud křečovitý styl vyjadřování. Např. hned v Úvodu: „Téma odborné práce jsme si zvolili na základě zainteresovanosti do současné české prózy“ (s. 7). Nebo dále: vztah, který „byl silně ovlivněn událostmi, o nichž nebylo a není hovořeno“ (s. 37). Touha dodržet žádoucí odbornost vyjadřování se tak projevuje spíše zaumností a

odklonem od přirozeného vyjadřování, a tak si čtenář musí přečtené do přirozeného jazyka někdy více, někdy méně intenzivně „překládat“ a teprve pak vnímat vlastní výklad a argumentaci. Jakmile ale přejde výklad k rozboru jednotlivých děl, stává se zřetelným a lze dobře sledovat argumentaci, kterou autorka podkládá i konkrétními textovými doklady („ukázkami“). Na desítkách příkladů je schopná dohledat a pojmenovat různorodé komunikační problémy a zádrhele, do jisté míry si však kladu otázku, co z nich lze poté zpětně vyvodit směrem k románovému celku – tedy co se dozvídáme tímto rozbořením daného románu a co jsme zjevně ještě před tímto rozbořením netušili. V tomto ohledu práce spíše zpřesňuje a prohlubuje již tušené (a často v recenzích i – obvykle zkratkovitě a bez podkladu – vyjadřované) teze ohledně problematických vztahů mezi postavami.

Na soudobých kvalifikačních pracích v oboru nám většinou vadí nepodložené a vágní, jen přibližné či příliš gnómické soudy a závěry. Tato diplomová práce jako by takové hříchy chtěla vyvážit druhým extrémem: Podložit a předvést v interpretační práci úplně vše. Přiznávám, že při četbě rozboru povídek Vladimíry Valové *Do vnitrozemí* jsem začal číst jen zběžně a že bych se po celý zbytek práce spokojil s tím, kdyby mi byly servírovány jen – argumentačně a interpretačně o něco opřené – závěry, a ne abych musel každou povídku spolu s autorkou důkladně projít, abych viděl, jaká je to práce ji rozebírat, a pak teprve z toho nějaké závěry vyvozovat. A tak zatímco titulní povídka je rozebrána zajímavě díky nosnému a vydatnému motivu mlčení, třeba hned následné Kaštanové ledy sklouzávají do popisnosti a vedou mne k již zmíněné otázce: Dozvídám se o té povídce něco, co by mne při čtení nenapadlo, a co je přitom pro její význam a fungování nosné a zásadní? A na ni si odpovídám: Ne. A tak to jde dál a dál.

### **Celková koherence a akademická disciplinovanost**

Jak již bylo uvedeno v předchozím odstavci, práce se dopouští komunikační chyby v tom, že zachycuje celý proces bádání, a nejen ty nosné body, které vedou k výsledným závěrům. Myslím, že pro dané téma by bylo mnohem lepší nepostupovat lineárně knihu po knize, protože řada projevů problematické komunikace se v nich opakuje, a tudíž se pak opakuje i záznam tohoto výskytu. Věřím, že bylo možné předběžně vyabstrahovat základní motivy a rysy tematizované problematické komunikace a analyzovat tyto rysy s tím, že materiál próz by sloužil jako souhrnný podklad, čili bral by se v potaz jako celek, a ne stylem jednu po druhé.

Práci **doporučuji k obhajobě** a po dlouhém váhání navrhuji hodnocení známkou **výborně**. Toto hodnocení bere v potaz nebývalý objem zpracovaného materiálu i popsaného textu, stejně jako ochotu provazovat zkoumané téma na enormní škálu akademických podnětů a zdrojů z celé řady oblastí, doplňovat výklad vysvětlovacími poznámkami atd. Samotný princip katalogizace či diagnostikování problémů komunikace, jak je autorka ve vybraných dílech nachází, mi přijde jako problematický; je nesmírně pracný, a přitom nám neříká nic moc nového o materiálu z hlediska otázek, jež jsou relevantní pro uvažování o literatuře.

V Praze dne 23. 8. 2021

Prof. PhDr. Petr Bílek, CSc.